

Fałkowski, Wojciech

"Royal succession in Capetian France. Studies on familial order and the state", Andrew W. Lewis, Cambridge : [recenzja]

Przegląd Historyczny 74/2, 398-399

1983

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

się jednak, iż autor podejmując decyzję o zasięgu terytorialnym swej pracy automatycznie podjął się wykonania tego zadania. Dlatego dziwić może stwierdzenie „stąd pewnie dysproporcje, które zresztą mają tę dodatnią stronę, że pozostawiają pole badań przyszłym monografistom z innych terenów” (s. 8). Wśród terenów zaniebanych, mimo obiektywnych możliwości źródłowych znajduje się Warszawa, która ze względu na swą pozycję w kraju i jego systemie polityczno-prawnym oraz istniejący stan badań mogłaby zająć w pracy poczesne miejsce. Podobne dysproporcje dotyczą problemów chronologicznych. Dla okresu od początku XIX wieku pominięto lub jedynie pobieżnie scharakteryzowano wiele problemów. W istotny sposób możnaby uzupełnić np. informacje dotyczące więzień, strojów więziennych czy policyjnych. Wszystko to decyduje o charakterze pracy. Jest ona syntezą obecnego stanu wiedzy archeologiczno-prawnej w Polsce. W żadnej mierze nie może być traktowana jako wyczerpująca i zamykająca badania nad tę dziedziną wiedzy. Żywić należy nadzieję, iż praca Maisla stanie się bodźcem dla zintensyfikowania badań szczegółowych, które pozwolą zapełnić wiele luk w obecnej wiedzy dotyczącej stanowienia prawa i kultury prawnej.

M. Z.

Andrew W. Lewis, *Royal Succession in Capetain France. Studies on Familial Order and the State*, Harvard University Press, s. 356.

Książka stanowi doskonały punkt wyjścia do studiów nad dynastią Kapetyngów. Jasny, precyzyjny wykład umożliwia dokładne i łatwe śledzenie linii dynastycznej. Pierwszy rozdział poświęcony jest przedstawieniu sytuacji przed objęciem tronu przez Hugona Capeta oraz późniejszym staraniem jego samego i jego następców o legalizację posiadanej korony. Starania te rozpoczęte zostały natychmiast po koronacji i przeciągnęły się aż do połowy XI w. Jako argumenty wysuwane były twierdzenia o testamentarnym przekazaniu Hugonowi władzy oraz twierdzenie św. Remigiusza, iż każdy władca uciskający Kościół traci moralne prawo do zasiadania na tronie. W kilkadziesiąt lat później anonimowy mnich przedstawił wersję, w której koronę, aż do siódmego pokolenia, obiecał Hugonowi św. Walery. Już pod koniec XII w. dziedzictwo Karolingów stanie się czynnikiem stabilizującym i umacniającym monarchię. Filip August jest nazywany potomkiem Karola Wielkiego. W czasie walki Filipa Pięknego z papieżem Bonifacym VIII jako argument przemawiający za prawem króla francuskiego do narzucania ograniczeń kościołowi są przytaczane koncesje papieskie na rzecz Karolingów. Autor boryka się z brakiem źródeł, stąd luki w przedstawionym materiale. Tworzone drzewo genealogiczne nie uwzględnia wszystkich członków dynastii oraz dat ich narodzin nawet w końcu XI i w wieku XII. Praca ma bowiem ambicje dokładnego ukazania całej dynastii. Zasadniczym jednak celem książki jest przedstawienie przez pryzmat koligacji rodzinnych mechanizmu sprawowania władzy królewskiej oraz jej zakresu. W związku z tym autor poświęca wiele uwagi propagandzie dynastycznej, a zwłaszcza przytacza wiele przykładów na „świętość i cnoty” Kapetyngów. Już w początkach XIII wieku pojawia się określenie *genus regium*, które definiowane jest jako „słońce wiary, ogień pobożności i zwierciadło zasług”. W końcu wieku XIII w listach papieża pojawia się określenie rodziny królewskiej jako *Christianissimum genus*. Innym ciekawym źródłem, które śledzi przy okazji omawiania zaślubin, urodzin i wymian dziedzictw w rodzinie królewskiej, jest tytułatura używana przez jej członków. Na początku używana dość wolnie i często z wieloma odniesieniami do pa-

nującego (syn, brat, wuj itd. króla) później, od początku XIII w. ulega standaryzacji, a krąg osób mogących jej używać wyraźnie się zacieśnia.

Praca jest zaopatrzona w obfitą bibliografię literatury przedmiotu.

W. F.

Walenty Wójcik, *Ze studiów nad synodami polskimi*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, „Rozprawy Wydziału Teologiczno-Kanonicznego” 62, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1982, s. 249.

Jest to zbiór siedmiu artykułów, które z wyjątkiem jednego były już wcześniej publikowane. Ów pierwodruk to otwierający tom szkic pt. „Prace przygotowawcze do wydania synodyku polskiego”, w którym zanalizowano prace historyków dotyczące synodów polskich, szczególnie wysiłek prof. Jakuba Sawickiego nad serią „Concilia Poloniae”. Z pozostałych artykułów cztery: o „prawach parafialnych” w ustawodawstwie synodów do 1564 r., o prawie celibatu w polskim średniowieczu, o aprobachie przez Kongregację Soboru statutów warszawskiego synodu prowincjonalnego z 1643 r. i o prawie zwyczajowym w ustawodawstwie synodalnym po I wojnie ogłosiły „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” (respective z 1957, 1958, 1974 i 1968), zaś dwa: „Zwyczaj synodów w świetle relacji biskupów polskich »ad limina« do XX wieku” i „Synody polskie w latach 1918—1968 na tle rozwoju ustawodawstwa synodalnego w Polsce” drukowały się uprzednio w „Prawie Kanonicznym” (r. 1970 i 1976).

Zebrano w ten sposób rozproszony dorobek zasłużonego kanonisty ks. biskupa Walentego Wójcika, który swymi badaniami obejmuje całą przeszłość a także teraźniejszość Kościoła polskiego. Książka ta pokazuje ile jest jeszcze pracy przed historykami synodów polskich. Dwa artykuły dotyczące średniowiecza (najwcześniej zresztą napisane) pokazują, że w tej dziedzinie za sprawą prof. Jerzego Kłoczowskiego i skupionego wokół niego środowiska historycznego na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim dokonał się najwikszyszy postęp.

Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego KUL przyzwyczaiało nas do starannejszej korekty niż prezentuje to przedstawiona książka.

R. K.

Desertion and Land Colonisation in the Nordic Countries c. 1300—1600. Comparative Report form The Scandinavian Research Project on Deserted Farms and Villages by Svend Gissel, Eino Jutikkala, Eva Österberg, Jørn Sandnes, Björn Teitsson, Almquist & Wiksell International, Stockholm 1981, s. 304.

Jedenasty tom prac stanowiących wyniki ogólnoskandynawskiego przedsięwzięcia badawczego — studiów nad pustkami od XIII aż w głąb XVII stulecia — stanowi prezentację metod i wstępnych wyników wobec czytelników pozaskandynawskich oraz pierwszą próbę syntezy. Dziesięć tomów wydanych między 1972 a 1980 były to studia regionalne, z wyjątkiem pierwszego, który przedstawiał stan wiedzy o pustkach i kolonizacji wewnętrznej poszczególnych krajów.

Novum omawianego tomu stanowi zasada, iż każde zagadnienie omawiane jest łącznie dla wszystkich krajów skandynawskich, od Finlandii po Islandię, choć autorzy artykułów są jednocześnie koordynatorami — przez analogię do naszych programów międzyresortowych itp. — badań w poszczególnych krajach.